

Sygn. akt II CSK 817/18

POSTANOWIENIE

Dnia 3 lipca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z wniosku S. I. i B. I.
przy uczestnictwie C. U. , K. G.
oraz Skarbu Państwa - Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych
i Autostrad w W.
o rozgraniczenie i wydanie,
na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 3 lipca 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawców
od postanowienia Sądu Okręgowego w S.
z dnia 11 maja 2018 r., sygn. akt II Ca (...),

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) ustala, że każdy uczestnik ponosi koszty postępowania kasacyjnego związane ze swym udziałem w sprawie.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 8 maja 2017 r. Sąd Rejonowy w S. po rozpoznaniu sprawy z wniosku S. I. , B. I. przy udziale K. G. , C. U. , Skarbu Państwa-Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad o rozgraniczenie ustalił na podstawie stanu prawnego – i w sposób bliżej oznaczony w orzeczeniu - przebieg granicy między należącą do K. G. i C. U. nieruchomością gruntową zabudowaną, oznaczoną jako działka nr 95/5 (kw nr (...)), a należącą do wnioskodawców nieruchomością gruntową zabudowaną, oznaczoną jako działka nr 93/8 (kw nr (...)), obie położone w M., oraz nakazał wnioskodawcom, aby wydali uczestnikom zajmowaną część nieruchomości oznaczonej jako działka nr 95/5, w stanie wolnym od osób i rzeczy w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia.

Sąd Okręgowy w S. postanowieniem z dnia 11 maja 2018 r. oddalił apelację wnioskodawców.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, wnioskodawcy wskazali przyczyny kasacyjne określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. W ich ocenie istnieje potrzeba wykładni:

- art. 153 k.c. budzącego poważną wątpliwość, czy w postępowaniu o rozgraniczenie zasadnym jest ustalanie stanu prawnego nieruchomości na podstawie opinii biegłego sądowego z zakresu geodezji i kartografii w sytuacji, gdy w aktach sprawy znajdują się dokumenty, które wprost pozwalają na stwierdzenie stanu prawnego w rozumieniu art. 153 k.c.;
- art. 22 ust. 1 ustawy „Prawo geodezyjne i kartograficzne” w korelacji z treścią art. 153 k.c. co do tego, jaki skutek prawny odnoszą czynności podjęte w toku postępowania administracyjnego na podstawie przepisów wyżej wymienionej ustawy zmierzające do ustalenia granic nieruchomości i czy granice te są granicami prawnymi;
- art. 30 ustawy Prawo geodezyjne, budzącego poważną wątpliwość, czy osoba która miała status strony w postępowaniu administracyjnym, którego przedmiotem

była ewidencja gruntów i którego wyników nie kwestionowała, może złożyć wniosek o rozgraniczenie nieruchomości;

- art. 172 w związku z art. 176 § 1 zd. 2 w związku z art. 366 k.c. budzących poważne wątpliwości, czy okoliczność nabycia posiadania zależnego (na przykład na podstawie umowy użyczenia) gruntu lub nieruchomości wyłącza w każdym przypadku możliwość przekształcenia - w określonych okolicznościach faktycznych - charakteru tego posiadania w posiadanie samoistne, biorąc pod uwagę nie tylko zamiar posiadacza władania rzeczą jak właściciel, ale również uzewnętrznienie tego zamiaru wobec innych osób, w tym formalnego właściciela, jak również jakie przesłanki mogłyby świadczyć o dostatecznym uzewnętrznieniu zamiaru posiadacza władania rzeczą jak właściciel.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarżący, który jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał przyczynę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinien odpowiednio

sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację juretryczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11, z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, nie publ., z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, nie publ.). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2012 r., II CSK 180/12, nie publ. oraz z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, nie publ.), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.).

Natomiast powołanie się na przyczynę kasacyjną przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania przez stronę skarżącą, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania, w drodze stosownego juretrycznego wywodu, na czym owe wątpliwości polegają, jak również że mają one poważny oraz rzeczywisty charakter i ich rozstrzygnięcie wiąże się z rozpatrywaną sprawą i jest istotne z punktu widzenia wyniku postępowania oraz publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej (por. m. in. postanowienia z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, nie publ., z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, nie publ., z dnia 8 lipca 2008 r. I CSK 111/08, nie publ., z dnia 20 listopada 2015 r., III CSK 269/15, niepubl., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, niepubl., z dnia 3 sierpnia 2017 r., IV CSK 85/17, nie publ., z dnia 7 grudnia 2017 r., I CSK 499/17, nie publ., z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 571/17, nie publ.).

Zagadnienia (wątpliwości) przedstawione przez wnioskodawców nie czynią zadość przedstawionym wymaganiom.

Wątpliwość dotycząca tego, czy w postępowaniu o rozgraniczenie zasadnym jest ustalanie stanu prawnego nieruchomości na podstawie opinii biegłego, jeżeli

w aktach sprawy znajdują się dokumenty, które wprost pozwalają na stwierdzenie stanu prawnego w rozumieniu art. 153 k.c., nie nadaje się do abstrakcyjnego rozstrzygnięcia, może być bowiem oceniana tylko *in casu*.

Zgodnie z poglądem utrwalonym w orzecznictwie stan prawny to stan wynikający w szczególności z tytułów własności, z orzeczeń sądów i decyzji administracyjnych, a także z map ewidencyjnych (katastralnych), przedstawiających konfigurację nieruchomości gruntowych, a niejednokrotnie pozwalających na ustalenie ich powierzchni (obszaru), mającej niekiedy - choć nie zawsze – istotne znaczenie przy ustalaniu przebiegu granic (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lipca 2017 r., III CSK 279/16, OSNC 2018, nr 4, poz. 44). W tym kontekście istotne znaczenie mogą mieć dokumenty w postaci: map, wyrysów map, operatów geodezyjnych, wyników pomiarów geodezyjnych będących podstawą ewidencji gruntów i wpisów w księgach wieczystych (por. w nowszym orzecznictwie wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 września 2016 r., II CSK 836/15, nie publ., postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 marca 2019 r., IV CSK 388/18, nie publ.). Jednakże stan prawny nieruchomości mogą kształtować różne zdarzenia prawne (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2012 r., IV CSK 252/11, nie publ.), które należy oceniać na podstawie wszelkich dokumentów i innych dowodów, w tym osobowych (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2011 r., IV CSK 596/10, i z dnia 20 listopada 2014 r., V CSK 71/14, nie publ. oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 października 2013 r., IV CSK 19/13, nie publ.). Przepis art. 153 k.c. bowiem pozostawia sądowi swobodę co do rodzaju środków dowodowych, na podstawie których następuje odtworzenie przebiegu granicy, zaś wiarygodność i moc tych dowodów podlega swobodnej ocenie, stosownie do art. 233 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 1998 r., III CKN 475/97, nie publ., z dnia 20 listopada 2014 r., V CSK 71/14 i z dnia 20 grudnia 2018 r., III CSK 169/18, nie publ.). Dotyczy to także okresu, w którym zostały sporządzone miarodajne dokumenty, oraz przyjętych metod pomiarowych i umożliwia np. - w ramach swobodnej oceny dowodów - ustalenie przebiegu granicy według wcześniejszej mapy katastralnej, mimo odmiennych późniejszych danych ewidencyjnych (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia

1998 r., III CKN 308/97, nie publ. i z dnia 20 grudnia 2018 r., III CSK 169/18). Wprawdzie w niektórych orzeczeniach przyjęto, że również w postępowaniu sądowym obowiązuje hierarchia dowodów stosownie do art. 31 ust. 2 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. - Prawo geodezyjne i kartograficzne (obecnie tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 725; dalej - „p.g.k.” oraz wydanego na podstawie art. 32 ust. 6 p.g.k. rozporządzenia Ministrów Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 14 kwietnia 1999 r. (Dz. U. Nr 45, poz. 453), jednakże także w nich wskazano, iż w postępowaniu tym można posłużyć się również innymi dowodami przewidzianymi w kodeksie postępowania cywilnego, jak zeznaniami świadków, opinią biegłego, przesłuchaniem stron i że wszystkie przeprowadzone dowody podlegają ocenie wskazanej w art. 233 § 1 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2013 r., IV CSK 357/12, nie publ., z dnia 27 kwietnia 2018 r., IV CSK 210/17, nie publ.). Nie powinno być zatem wątpliwości co do tego, że sąd może dopuścić dowód z opinii biegłego, jeżeli dochodzi do wniosku, iż dowody z dokumentów urzędowych są niewystarczające, a w sprawie potrzebne jest odwołanie się do wiadomości specjalnych. Próba kwestionowania tej oceny w postępowaniu kasacyjnym jest niedopuszczalna (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

In casu przedstawione przez skarżących zagadnienie zasadza się na twierdzeniu, że w aktach sprawy znajdowały się dokumenty, które wprost pozwalają na stwierdzenie stanu prawnego dotyczącego przebiegu granic gruntów. Wiąże się z tym twierdzenie skarżących, że przebieg spornej granicy został już uprzednio ustalony w ramach postępowania administracyjnego przeprowadzonego na podstawie postanowienia Starosty P. z dnia 29 maja 2001 r., i że przebieg ten był ostatnim stwierdzonym oraz prawidłowym stanem prawnym, co powinien przyjąć sąd powszechny w postępowaniu rozgraniczeniowym. Wnioskodawcy zdają się zatem w istocie zakładać, że w przedmiotowym postępowaniu dochodzi do wiążącego dla sądu powszechnego określenia stanu prawnego nieruchomości. Tym niemniej formułują też wątpliwość - dotyczącą art. 22 ust. 1 p.g.k. w korelacji z treścią art. 153 k.c. - jaki skutek prawny odnoszą czynności podjęte w toku postępowania administracyjnego na podstawie przepisów wyżej wymienionej

ustawy, zmierzające do ustalenia granic nieruchomości i czy granice te są granicami prawnymi.

Kwestia ta, podnoszona już w apelacji, została obszernie omówiona w uzasadnieniu wyroku Sądu Okręgowego, gdzie wyjaśniono, że przedmiotowym postanowieniem został przez Starostę przyjęty do prowadzenia operat ewidencji gruntów po odnowieniu, a ewidencja gruntów jest jedynie zbiorem informacji o gruntach, pełniącym funkcje informacyjno-techniczne, który nie rozstrzyga sporów o prawa do gruntów, nie nadaje tych praw, lecz rejestruje stany prawne ustalone w innym trybie i przez inne organy. Deklaratoryjny charakter wpisów oznacza, że ewidencja nie kształtuje nowego stanu prawnego, a jedynie potwierdza stan prawny nieruchomości wynikający z dokumentów. Stanowisko Sądu odwoławczego jest w pełni zgodne z poglądem Sądu Najwyższego wyrażonym w postanowieniu z dnia 21 maja 1998 r., III CKN 475/97, gdzie uznano za oczywiste, że gdy rozgraniczenie ma nastąpić według stanu prawnego, to w takiej sytuacji sąd nie może kierować się jedynie danymi wynikającymi z ewidencji gruntów, ponieważ stan wynikający z ewidencji gruntów nie zawsze pokrywa się ze stanem prawnym w rozumieniu art. 153 k.c., jak również w wyroku z dnia 23 października 2013 r., IV CSK 19/13, gdzie wskazano, iż stwierdzenie stanu prawnego następuje nie tylko na podstawie dowodów przewidzianych w art. 31 ust. 2 p.g.k. i danych z ewidencji gruntów (map, wykazów i dokumentów geodezyjnych), ale na podstawie postępowania dowodowego, obejmującego wszystkie dowody przewidziane przez Kodeks postępowania cywilnego, a więc także inne dokumenty, zeznania świadków i stron, opinie biegłych i inne. Podobnie w postanowieniu z dnia 11 grudnia 2013 r., IV CSK 180/13 (nie publ.), Sąd Najwyższy wyjaśnił, że organy administracji publicznej prowadząc ewidencję gruntów rejestrują stany prawne w oparciu o określone dokumenty i nie mogą samodzielnie rozstrzygać o uprawieniach objętych tymi dokumentami. Deklaratoryjny rejestr gruntów wyłącznie odzwierciedla dane wynikające z przedłożonych organowi dokumentów, nie służy natomiast rozstrzyganiu sporów o prawo własności do gruntu i praw tych nie przyznaje, nie weryfikuje też dokumentów stanowiących podstawę zmian pod tym kątem. W związku z tym Sąd Najwyższy stwierdził, że decyzja zatwierdzająca odnowienie ewidencji nie

kształtuje nowego stanu prawnego gruntów, a jedynie potwierdza stan prawny zaistniały wcześniej i jako taka może stanowić dowód potwierdzający stan prawny istniejący w dacie jej wydania, odpowiadający jednocześnie stanowi wynikającemu z ewidencji. Nie oznacza to jednak, że w każdym przypadku stanowi wystarczającą podstawę rozstrzygnięcia.

Pomijając całkowicie tę argumentację, skarżący pozbawili się szansy na wykazanie, że stanowisko Sądu wymaga korekty albo uzupełnienia.

Zagadnienie (wątpliwość prawna) dotyczące art. 30 p.g.k. nie może być uznane za istotne dla rozstrzygnięcia sprawy już z tego względu, że nie zostało powiązane z podstawami kasacyjnymi (brak stosownego zarzutu), co zważywszy związanie Sądu Najwyższego art. 398¹³ § 1 k.p.c., wyłączałoby możliwość podważenia na tej podstawie stanowiska Sądu odwoławczego, nawet gdyby „zagadnienie” miało zostać rozstrzygnięte po myśli skarżących. Dlatego tylko na marginesie można wspomnieć, że z przyczyn uprzednio wyjaśnionych również i w tym przypadku nie można uznać, iż zagadnienie wywołuje poważne wątpliwości.

Tak też należy ocenić wielokrotnie już wyjaśnianą przez Sąd Najwyższy kwestię, czy i kiedy może dojść do zmiany posiadania zależnego na samoistne oraz, jakie są czynniki pozwalające na odróżnienie obu rodzajów posiadania (por. w nowszym orzecznictwie np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2011 r., III CSK 124/10, nie publ., z dnia 7 marca 2013 r., II CSK 462/12, nie publ., z dnia 3 grudnia 2014 r., III CSK 329/13, nie publ., z dnia 1 czerwca 2017 r., I CSK 587/16, nie publ., z dnia 18 kwietnia 2018 r., II CSK 728/17, nie publ., z dnia 24 maja 2018 r., III CSK 30/18, nie publ. oraz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2014 r., III CZP 8/14, OSNC 2015, nr 1, poz. 6 i tam przywoływane wcześniejsze judykaty). Odrębnym problemem jest natomiast respektowanie tych kryteriów w konkretnej sprawie, którego zakwestionowanie samo przez się - wyjąwszy oczywistą zasadność skargi (por. art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), na którą *in casu* wnioskodawcy się nie powołali i która z pewnością w sprawie nie występuje (por. s. 35 uzasadnienia postanowienia Sądu Okręgowego) - nie może uzasadniać przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O prawidłowości zastosowania należycie zidentyfikowanych kryteriów decydują zaś okoliczności faktyczne

konkretnej sprawy, których ustalenie - w świetle art. 398¹³ § 2 k.p.c. - stanowi domenę Sądów *meriti* (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2018 r., III CSK 30/18).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. oraz - co kosztów - art. 520 § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

jw